

Ukaushaji wa mahindi baada ya mavuno

Picha: MkM

Baada ya kuvuna mahindi, ni muhimu kuhakikisha unahifadhi sehemu salama

Ili kupunguza upotevu na kudumisha ubora ni muhimu kuzingatia njia bora za kukausha mahindi. Kukaushia nafaka ardhini husababisha kuoza na kuliwa na mchwa, hivyo kupelekea upotevu na hata ubora kushuka.

Flora Laanyuni

Kuna njia mbali mbali za ukaushaji wa mazao ya mahindi mara baada ya mavuno kuzuia upotevu. Hata hivyo ukaushaji wa awali hufanyika mara tu mahindi yatolewapo shambani. Ukaushaji huu hufanyika kwa kuyaweka magunzi ya mahindi juu ya turubai, kichanja, sakafu au kribu.

Lengo la kukausha mahindi yakiwa kwenye magunzi ni kupunguza unyevu wa zao ili kurahisisha upukuchaji. Kukausha kwenye kichanja mahindi yaliyotolewa maganda hutandazwa kwenye kichanja na kuachwa ili yakauke kwa nishati ya jua.

Ikiwa ni kipindi wakulima katika baadhi ya maeneo nchini Tanzania wanashughulika na uvunaji, *Mkulima Mbunifu* ilifanikiwa kutembelea wakulima wa kilimo hai Kwamdorwa sisters,

wilayani Korogwe mkoani Tanga. MkM ilihamasika kushirikisha wakulima wengine juu ya uhifadhi wa mahindi katika kichanja kama hiki.

Katika mahindi hayo, wakulima hawa walitumia mmea wa muarobaini ambapo majani ya mmea huu yamekaushwa kusagwa na kurushwa katika kichanja hicho ili yasiweze kupekechwa.

Hata hivyo ni muhimu kizingatia yafuatayo:

Wakati wa kuvuna, wakulima wasifanye yafuatayo kuepuka kupoteza mahindi

- Kunapokuwa na mvua, vuna mahindi na magunzi yake kuepuka sumu ya aflatoxin.
- Mara moja ondoa na tenga magunzi yaliyoathirika.
- Osha chombo kabla ya kuweka mahindi kuepuka kupata magonjwa kutoka kwenye mahindi ya msimu uliopita.
- Kupunguza maambukizi, hakikisha kuwa mazulia, magunia, au vibebea ni visafi na vikavu.
- Ikiwezekana vuna mahindi kipindi cha jua kali.

Yaliyomo

Kilimo hai	2
Dawa za kuogesha mifugo	3
Faida lishe za karanga lozi	5

Lishe sahihi ya mbuzi	6
Faida za mradi wa ng'ombe	7

Mpendwa Mkulima

Ni takribani miaka kumi (10) sasa toka tulipoanza kutoa elimu ya kilimo endelevu pamoja na ufugaji.

Elimu hiyo imekua na manufaa kwa jamii ya wakulima nchini Tanzania. Mkulima Mbunifu limeweza kuongeza elimu juu ya kilimo chenye tija na ufugaji bora wa mifugo ikiwa ni pamoja na kuzingatia usafi katika mchakato mzima wa kuzalisha mazao ya chakula na kuzifanya kaya kuwa na chakula cha uhakika.

Halikadhalika tumefanikiwa kufanya ushawishi wa hali ya juu na hata kufanikiwa kuona wakulima wakinufaika na elimu inayotolea na jarida hili la *Mkulima Mbunifu*, pale walipozingatia na kuona manufaa.

Jitihada hizi zote zililenga kuhakikisha wakulima wanaweza kuzalisha kwa tija kwa kuthaminisha mazao yatokanayo na kilimo endelevu. Bidhaa hizi zimekua na faida kwani sasa mkulima anaweza kupambana kulifikia soko la kimataifa.

Pamoja na yote hayo na kwa kipindi chote hicho, tunaendelea kusisitiza uzalishaji na uhifadhi kwa njia za asili ambazo hazijumuishi hata chembe moja ya kemikali au njia zisizo za asili.

Ni vyema wakulima kufahamu kuwa, bila kufuata njia mbalimbali za asili kama zinavyoainishwa katika makala zilizochapishwa katika jarida hili, hata Maisha yao yatakuwa ya mashaka kutokana na madhara kadha wa kadha yanayotokana na njia zinazojumuisha matumizi ya kemikali.

MkM linasisitiza wakulima kuhakikisha wanaweka jitihada nyingi katika kuzalisha bidhaa zinazokubalika sokoni kwa kuzingatia mifumo ya kiasili.

Kilimo hai chapata mwitikio mkubwa nchini Tanzania

Picha: MkM

Kilimo hai kinahitaji mbolea hai kama mboji ili iweze kuzalisha mazao kwa tija

Maswali ni mengi kwa jamii ya wakulima na hata wasio wakulima kuhusu kilimo hai. Baadhi ya wakulima bado wanajiuliza na kutaka kujua kinagaubaga, hasa nini hiki kinavutia watu kufanya kilimo hai na faida yake, tofauti na kilimo cha kawaida.

Erica Rugabandana

Mkulima Mbunifu imeendelea kutoa Makala mbalimbali juu ya kilimo hai. Moja ya chachu za kilimo hai ni bunifu mbalimbali zinazofanywa na wakulima wadogo wadogo ili kuboresha maisha yao kwa kuzalisha mazao bora kwa wingi ili kukidhi mahitaji.

Katika Makala hii, Mkulima Mbunifu ilitembelea nyumba ya watawa kwamdorwa, wilayani Korogwe mkoa wa Tanga. Moja ya shughuli wanazo fanya ni kilimo hai.

Mkulima Mbunifu ilitembelea bustani ya mboga mboga kutaka kujiridhisha na shughuli za kilimo cha mboga mboga jinsi kinavyofanyika kwa njia ya kilimo hai.

Katika utekelezaji wa kilimo hai, sifa kuu za shamba la kilimo hai ni;

Matumizi ya mbolea ya mboji, kupanda mazao mchanganyiko, matumizi ya viuatilifu vya kiasili/kibaiolojia kuzuia wadudu na hata kurutubisha udongo. Pia matumizi ya mbinu za kilimo

kama matuta ya michimbuo miwili ili kuhifadhi rutuba kwa muda mrefu. Mashimo ya zai na pia kufunika udongo (*mulching*) ili kutunza unyevu, ni mbinu ambazo zimekuwa na faida katika kilimo hai

Mbolea ya maji:

MkM iliweza kushuhudia mbolea hii ikitengenezwa kwa kinyesi cha ng'ombe (Kilo 50) na kuwekwa ndani ya mfuko wa safeti na kuning'inizwa katika kijiti ndani ya jaba lenye maji kwa muda wa siku 21. Mbolea hio hutingishwa kila baada ya siku saba (7) kama tunavyoona katika picha. Mbolea hii inatumika kama kirutubishi na pia kama kiuatilifu.

Picha: MkM

Nyanyua juu mfuko wa mbolea ili mbolea iweze kujichuja kwenye maji

Mbolea ya samadi:

Mbolea ya samadi ni muhimu katika kilimo hai kwani ina madini na virutubishi stahiki kwa mmea. Mbolea hii inahitaji miezi miwili kukamilika. Ina-

jumuisha matumizi ya majani makavu, udongo, majivu, mbolea (kinyesi cha mnyama (ng'ombe/mbuzi/nguruwe/kuku) kilichoiva, majani mabichi na maji. Unaweza kutengeneza safu tofauti hadi kufikia mita mbili kulingana na uhitaji.

Picha: N

Mbolea ya samadi iliyotayari kutumika

Kufunika udongo (Mulching)

Katika kilimo hai ni muhimu kufunika udongo kwani inasaidia kutunza unyevunyevu, kuzuia mmea usipatwe na magonjwa, inazuia magugu kuota.

Picha: MkM

Matandazo hutunza unyevunyevu na rutuba udongo ukifunikwa

Kupanda mazao tofauti

Kilimo hai kinashauri upandaji wa mazao tofauti tofauti kama tunavyoona katika tuta hili, kwani mazao kama vitunguu husaidia kufukuza wadudu.

Picha: MkM

Panda mimea tofauti tofauti kwa mpangilio katika tuta

Mkulima Mbunifu ni jarida huru kwa jamii ya wakulima Afrika Mashariki. Jarida hili linaneza habari za kilimo hai na k uruhusu majadiliano katika nyanja zote za kilimo endelevu. Jarida hili linatayarishwa kila mwezi na Mkulima Mbunifu, Arusha, ni moja wapo ya mradi

wa m awasiliano ya w akulima unaotekelezwa na Biovision (www.biovision.ch) kwa ushirikiano na Sustainable Agriculture Tanzania (SAT), (www.kilimo.org), Morogoro. Jarida hili linasambazwakwa wakulima bila malipo. Mkulima Mbunifu linafadhiliwa na Biovision Foundation
Wachapishaji African Insect Science for Food and Health (icipe), S.L.P 30772 - 00100 Nairobi, KENYA, Simu +254 20 863 2000, icipe@icipe.org, www.icipe.org

Mpingilio Damian Masakia +255 754 254 254
Namazone Networks Limited
Mhariri Erica Rugabandana
Mhariri Msaidizi Flora Laanyuni
Anuari Mkulima Mbunifu
Sakina, Majengo road, (Elerai Construction block) S.L.P 14402, Arusha, Tanzania
Ujumbe Mfupi Pekee 0785 496 036, 0766 841 366
Piga Simu 0717 266 007, 0762 333 876
Barua pepe info@mkulimambunifu.org
www.mkulimambunifu.org

Fahamu makundi ya dawa salama za kuogesha mifugo

Magonjwa yaenezwayo na kupe yanasababisha zaidi ya asilimia sabini na mbili (72%) ya vifo vyote vya ng'ombe vinavyotokea kila mwaka. Magonjwa hayo ni Ndigana Kali (East Coast Fever – ECF), Ndigana Baridi (Anaplasmosis), Mkojo Mwekundu (Babesiosis) na Maji ya Moyo (Heart-water).

Linus Prosper

Katika Makala hii tutaangazia dawa za kuogesha mifugo. Dawa za kuogesha mifugo zimegawanyika katika makundi manne (4) ambayo ni Amitraz, Synthetic pyrethroids, Organophosphates na mchanganyiko wa Synthetic pyrethroids na Organophosphates.

Mfano wa dawa za kuogesha mifugo zilizopo katika kundi la Amitraz ni Norotraz, Twigatraz, Bamitraz, Al-phetix, Tixfix n.k.

Picha: IN

Mfano wa dawa za kuogesha mifugo zilizopo katika kundi la Mchanganyiko wa Synthetic pyrethroids na Organophosphates ni DuoDip n.k.

Picha: IN

Tunaposema dawa za kuogesha mifugo mfano Paranex, Albadip, Dominex, Tantic, Cybadip, Ectomin na Vectocid zipo katika kundi moja liitwalo Synthetic pyrethroids ina maana kwamba:-

- Dawa hizi zina kiambata kinachofanana kinachoua kupe
- Dawa hizi zina mfumo unaofanana wa kufanya kazi
- Kama dawa mojawapo katika hili kundi ikishindwa kuu kupe ina maana dawa zote katika hili kundi zitakuwa haziwezi kuu kupe
- Pale dawa ya kuogesha mifugo iliyopo katika kundi moja inaposhindwa kuu kupe kutokana na usugu wa kupe ni kosa kubadilisha dawa hiyo na dawa nyingine iliyopo katika kundi hilo.

Ili kudhibiti usugu wa kupe dhidi ya dawa za kuogesha mifugo ni vizuri mfugaji akawa anabadilisha dawa za kuogesha mifugo kwa kufuata mzunguko wa makundi haya manne ya dawa za kuogesha mifugo (Acaricide rotation).

Mfano mfugaji akitumia dawa ya kuogesha mifugo iliyopo katika kundi la Organophosphate, baada ya muda anatakiwa abadilishie dawa na kutumia dawa ya kuogesha mifugo ya kundi lingine mfano ya kundi la Synthetic py-

rethroids.

Ni vizuri wafugaji kwa kushirikiana na wataalam wa mifugo waliopo katika maeneo yao kutambua aina ya kupe waliopo katika maeneo hayo. Hii itafanyika kwa kuchukua sampuli ya kupe waliopo katika maeneo yao na kupeleka kwa wakala wa maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) kwa ajili ya utambuzi. Jambo hili litasaidia:-

- Kujua aina ya kupe waliopo katika eneo husika
- Kujua ni kundi lipi la dawa za kuogesha mifugo linaweza kuu kupe waliopo katika eneo husika
- Kujua mzunguko mzuri utakotumia wakati wa kubadilisha makundi ya dawa za kuogesha mifugo (effective acaricides rotation)
- Kudhibiti vizuri kupe na kupunguza magonjwa yaenezwayo na kupe
- Kupunguza upotevu wa fedha

Faida za kutumia dawa za kuogesha mifugo kwa kuzingatia mzunguko wa makundi ya dawa za kuogesha mifugo (acaricide rotation) ni:-

- Kutokubadilisha dawa ya kuogesha mifugo kwa kuangalia jina la kibiashara la dawa.
- Inahakikisha kundi moja tu la dawa ya kuogesha mifugo linatumika kwa muda fulani wakati makundi mengine ya dawa za kuogesha mifugo yatatumika baadaye.
- Kupunguza usugu wa kupe dhidi ya dawa za kuogesha mifugo.

Mfugaji zingatia yafuatayo unapotumia dawa za kuogesha mifugo:-

Dawa za kuogesha mifugo zilizo po katika kundi la Amitraz hazitumiki kuogesha farasi, punda na paka.

Unapotumia dawa za kuogesha mifugo hakikisha umevaa vifaa kinga kama vile kiziba uso (masks), gloves, koti, buti n.k.

Makala hii imeandaliwa na Dkt. Linus Prosper (Arusha DC). Kwa mawasiliano piga 0756 663 247

Picha: IN

Mfano wa dawa za kuogesha mifugo zilizopo katika kundi la Synthetic pyrethroids ni Paranex, Albadip, Dominex, Tantic, Cybadip, Ectomin, Vectocid, Tantic, Ecotix n.k.

Picha: IN

Mfano wa dawa za kuogesha mifugo zilizopo katika kundi la Organophosphates ni Steladone n.k.

Ujue uzio wa kibaolojia na faida zake kwa wakulima

Uzipo wa kibaolojia ni muhimu shambani kwani hukinga mazao na uharibifu mbalimbali

Uzio wa kibaolojia (Bio-fencing) ni uzio unaotumia mimea asili yenye faida katika shamba la kilimo hai.

Erica Rugabandana

Mimea mbalimbali inaweza kutumika kutengeneza uzio wa shamba lako kwa lengo la kuzuia uharibifu. Hata hivyo ni vyema kuzingatia aina ya mimea hiyo.

Mimea hiyo inaweza kuwa kama miti yenye miba miba kama vile buganivilia, miti ya matunda kama michungwa, milimao, miti ya dawa kama muarobaini na mimea mingine ambayo inaweza kuchangia katika ulinzi wa shamba.

Uzio wa kibaolojia kwa sababu hutumia mimea asili. Mimea katika uzio huu hasa safu ya kwanza hupandwa kwa kusonganishwa ili iweze kufungamana kama mmea wa buganivilia. Ikisha shikamana inakua vigumu kuruhusu uharibifu shambani kutokana na watu na hata wanyama kama mbuzi, ng'ombe.

Mmea wa buganivilia hufanya ulinzi mzuri, mmea huu unapatikana katika aina tofauti tofauti, yenye rangi tofauti hivyo kufanya uzio kuvutia.

Jinsi ya kupanda

Chimba mfereji, weka mbolea ya mboji, funika na udongo kiasi. Anza kupandikiza vijiti vya bouganvillea vyenye urefu wa mita moja kila baada ya nusu mita kuzunguka shamba lako. Baada ya kupandikiza weka matandazo na umwagilie maji ya kutosha kufuatana na unyevunyevu uliopo shambani.

Mstari unaofuata pima mita moja pandikiza miti mbalimbali ya matunda yanayopatikana katika eneo unaloishi. Miti hiyo inaweza kuwa kama machungwa, malimao, muarobaini, mlonge, lucina, mapapai na mengineyo. Rudia kwa mistari mingine mbele.

Kumbuka: Katika upandaji wa miti, pima mita mbili kutoka mche hadi mche. Na mita moja kutoka mstari hadi mstari. Uzio wako usizidi mita nne kwa upana, hata hivyo inategemea na ukubwa wa eneo lako.

Jinsi ya kuzuia mti wa mwanzu usiharibiwe na mchwa

Katika uzio kama utatumia mti wa mwanzu, tengeneza mchanganyiko ufuatao ili kuipaka mianzi yako sehemu ya chini isiharibiwe na mchwa

- Baking powder kijiko kimoja cha chakula (1tbsp)
- Mafuta ya taa nusu lita (1/2L)
- Maji nusu lita (1/2L)
- Sabuni vijiko vinne (4) vya chakula (4+bsp)
- Miti ya mianzi iliokauka vizuri
- Changanya vizuri, paka mianzi

yako upande utakao chimbiwa ardhini na mita 1 juu.

- Choma vizuri kwa koroboi, ile *glucose* (sukari) katika safu ya juu ya mwanzu itaungua na harufu hio inafukuza mchwa.

MUHIMU: Uzio huu utachukua muda kuota, ila baada ya mimea kukua hauhitaji marekebisho sana. Sehemu wazi hufidiwa kwa kupanda mimea mingine.

Baking powder

Sabuni ya maji

Maji

Miti ya mwanzu

Fahamu kuhusu karanga za lozi na faida zake

Almonds au lozi ni jamii ya karanga zinazovunwa kutoka katika miti mikubwa kama ya mikorosho na karanga hizi ni lishe ambayo inaweza kutumika kwa kupikia au kula kama zilivyo. Asilimia thelathini ya lozi duniani hupandwa huko California kutokana na kupenda hali ya hewa ya Mediterranean. Aidha, huliwa zaidi maeneo ya kusini mwa Ulaya, Kaskazini mwa Afrika, na baadhi ya nchi za Mashariki ya Kati.

Rajabu Lipamba

Almond ina virutubisho vingi na ni chanzo kizuri cha nyuzinyuzi, protini na mafuta mazuri. Pia, ni chanzo bora cha vitamini E, manganizi, na magnesia.

Picha: IN

Almondi zikiwa kwenye mapodo mtini

Matumizi ya lozi

Lozi zinaweza kuliwa kama vitafunwa au kuongezwa kwenye chakula. Aidha, bidhaa zinazotokana na almond unazoweza kuzitumia ni pamoja na maziwa na siagi.

Karanga za lozi

Karanga hizi huvunwa kutoka kwenye matunda ya mti uitwao *Prunus dulcis* maarufu kama mti wa lozi. Ni karanga nzuri kutumia kwa sababu ya kiwango chake kidogo cha wanga.

Picha: IN

Karanga za almondi baada ya kubangukiwa

Picha: IN

Karanga za almondi zikiwa tayari kwaajili ya matumizi mbalimbali

Faida za karanga za lozi

- Zina kiwango kidogo cha wanga hivyo inafanya zitumike kwa uhuru kwa wagonjwa wenye kisukari, presha, uzito mkubwa, kitambi, pumu, ugumba na yeyote anayetaka kupunguza matumizi ya wanga na sukari
- Unga wa karanga za almondi unaweza kuutumia kutengeneza mikate, keki, mandazi kwa wagonjwa wote wanaoteseka na magonjwa ya lishe, hutumika kama mbadala wa ngano
- Unapozitumia haziwezi kukuletea gesi yoyote, Unaweza kula jinsi zilivyo, unaweza kuzisaga ukatengeneza kitafunywa upendacho na humeng'enywa vizuri kwenye mfumo wa chakula bila kukuletea gesi

Picha: IN

Maziwa ya almondi

- Zina kiwango kingi cha mafuta mazuri yaani *Omega 3*, husaidia kutibu majeraha ya mwili, kulainisha mishipa ya damu na kutibu majeraha yake, Na husaidia sana mtu mwenye magonjwa ya mashambulizi ya mwili kama pumu, baridi yabisi, presha, pumu ya ngozi nk.
- Hukata njaa haraka sana kwa saba-

bu ya kiwango chake kingi cha protini, Hivyo kukufanya umudu kukaa muda mrefu bila kula chochote bila kujishinikiza na mwili unakuwa unajitibia kwa kiwango kikubwa wakati huo.

- Zina kiwango kingi cha magnesia na manganizi ambacho husaidia kuendesha zaidi ya shughuli za mwili 300 na husaidia kukufanikishia matunda haraka kiafya kama unaumwa.
- Ina kiwango kingi cha Vitamin E ambacho hukusanya sumu zote mwilini ambazo husababisha magonjwa kama pumu presha maumivu ya hedhi, baridi yabisi, kipanda uso, nk.
- Zimeonesha uwezo mkubwa wa Kurudisha afya ya mwili kwa wanaoteswa na kisukari, presha, pumu ndani ya muda mfupi endapo akitekeleza pamoja na sayansi ya mapiishi.
- Kiwango kingi cha magnesia ndani yake, hupatia mwili na kuwezesha mishipa ya damu kusukuma damu vizuri na kwa ufanisi mkubwa.

Picha: IN

Ufugaji wa mbuzi hutegemea lishe bora

Uzalishaji wa mbuzi hutegemea zaidi upatikanaji wa malisho bora msimu wote wa ufugaji

Ufugaji wa mbuzi ni moja ya miradi ya ufugaji rahisi lakini yenye changamoto nyingi ikiwa mfugaji hatazingatia maswala muhimu yanayohitajika kufuatwa kwa usahihi katika mradi huu hasa juu ya lishe.

Method Charles

Kama mfugaji makini, hakikisha unafahamu namna na nini cha kulisha mbuzi ili uweze kufanya ufugaji wenye tija na utakaokupatia kipato sahihi kulingana na uzalishaji unaofanya.

Baadhi ya vidokezo muhimu

Kwa asili mbuzi ni watafutaji binafisi wazuri wa malisho. Mbinu bora ya ulishaji wa mbuzi ni kuhakikisha wanapata malisho mazuri kwasababu afya na ukuaji wa mbuzi hudorora kwa ufugaji wa ndani.

Mbuzi wanapaswa kulishwa mara tatu kila siku, na maji yakipatikana wakati wote.

Mbuzi wenye afya dhaifu wanapaswa kutengwa na wale wenye afya imara.

Chakula cha mbuzi kilichokaushwa

Baada ya kuzaliwa tu, watoto wa mbuzi wanapaswa kunyonya maziwa ya mama kwa takribani muda wa dakika 20 mpaka 30.

Maziwa huwa na harufu mbaya kama mbuzi atalishwa kwenye malisho yenye harufu au kama mbuzi jike

hutunzwa pamoja na mabeberu.

Lishe ya mbuzi

Mbuzi wanaolishwa vizuri huzalisha maziwa na nyama zaidi. Mbuzi jike katika mwezi wa mwisho kabla ya kuzaa anahitaji protini na vyakula vyenye nguvu zaidi ya mbuzi wa kawaida.

Maji

- Mbuzi wa maziwa wanahitaji angalau lita 3-8 za maji masafi katika kipindi sahihi.
- Mbuzi wanaokula malisho makavu huhitaji zaidi maji kupata nguvu.
- Vyakula vya nishati kama vile mizizi, ndizi, molasi, matunda, na keki ya mafuta huhakikisha kwamba mbuzi wapo hai muda wote.
- Soya, pamba, alizeti, karanga na nazi hutoa nguvu mara 2 - 3 zaidi ya vyakula vya wanga kama majani na matawi ya miti.

Protini

- Mbuzi huhitaji protini zaidi kuliko ile waipatayo katika malisho.
- Majani ya kijani, njegere na maganda ya mgunga, soya, pamba, njugu, na majani kutoka leucaena, sesbania, na gliciridia ni vyanzo vizuri vya protini.
- Takataka za kuku ni chanzo kingine kizuri cha protini.

Madini

- Mbuzi wanahitaji kalsiamu, sodiamu, fosforasi, chuma, shaba na aiyodini.
- Kijani cha majani ya miti, vichaka, na mbegu ya nafaka ni vyanzo vizuri vya fosforasi na kalsiamu.
- Majani yenye weusi ni vyanzo vizuri vya madini ya chuma.
- Mbuzi wenye ukosefu wa madini ya aiyodini wanaweza kuzaa watoto dhaifu, walioharibika na njiti.

Vitadini

- Mbuzi wenye upungufu wa vitamini A hukabiliwa na matatizo ya macho, maambukizo ya ngozi na matatizo ya kupumua na shida katika mimeng'enyoy ya chakula.
- Mbuzi wenye upungufu wa vitamini huzaa watoto dhaifu.
- Pale mbuzi wanapokuwa katika malisho, hupata vitamini mbalimbali kutoka katika mimea wanayo kula.
- Viazi vitamu hutoa zaidi vitamini A na majani ya viazi hivyo vitamu hutoa vitamini C.

Kulisha mbuzi kwa ajili ya soko la nyama

Miezi mitatu baada ya kuachishwa, mbuzi watoto wanapaswa kuwa na uzito wa kilo 15, kutegemea na aina ya mbuzi na mfumo wa ulishaji.

Beberu kwa ajili ya soko la nyama wanaweza kuhasiwa kutoka wiki mbili mpaka miezi miwili ya umri ili kupata uzito zaidi.

Beberu hulishwa mara mbili kwa siku na nusu kilo ya protini kuongeza uzito wao na kupata mapato zaidi katika masoko ya nyama.

Makala hii imetolewa katika tovuti ya "farm radio international" namba 106 kipengele cha 8.

Mkulima Mbunifu imeniongezea uthubutu

Bw. Mosha akiwa na mkewe Bi. Glory katika banda la mradi wao wa ng'ombe wa maziwa

Wengi waliofanikiwa katika maisha na kusonga mbele katika shughuli za kijamii ikiwemo kilimo na ufugaji waliweza kusimamia msemu huu, "uthubutu wako ndiyo utajiri wako, na uoga wako ndiyo umaskini wako".

Flora Laanyuni

Bw. Nguma Mosha na Bi. Glory Mosha wa Kiutu, kata ya Sekei mkoani Arusha, wamedhihirisha kwa vitendo kuwa bila uthubutu huwezi kufanikiwa na ukisita mwisho ni kutokufanya kabisa.

"Kwanza tunapenda kushukuru sana jarida la *Mkulima Mbunifu*, kupitia kwa Afisa kilimo wetu Bw. Linus Prosper kwani tulipoanza kulipokea mwaka 2018 lilituiongezea uthubutu na ari ya kufanya mradi wa ufugaji wa ng'ombe hasa baada ya kusoma makala ya Bw. Alfayo Mollel pamoja na makala zingine za ufugaji wa ng'ombe". Aliesema Mosha.

Bw. Mosha alianza ufugaji mwaka 2012, japo anajishughulisha na ujenzi lakini MkM ilimhamasisha kupanua mradi wake ili kuweka nguvu na kufanya kwa umakini zaidi akilenga soko kubwa.

Bw. Mosha (47) anaeleza kuwa, walianza kwa kufuga ng'ombe wawili kwa lengo la kujipatia maziwa kwa ajili ya familia. Baadaye waliongeza ng'ombe baada ya kupata soko kutoka kwa watu waliomzunguka jambo ambalo aliendelea nalo kwa muda mrefu na hata kufikia kuanza kuuza ndama, na ng'ombe wakubwa hasa madume.

Anasema kuwa, katika ufugaji huo alikumbana na changamoto ya uharibifu wa majani hasa wakati akilisha majani makavu kwani sehemu ya majani hasa mashina ng'ombe huacha kula na kuwa mabaki/taka.

"Nilianza kufikiri namna ya kutatua changamoto hii na kupitia mitandao niliona mashine za kusaga majani hivyo nikaanza kutafuta msaada wa kutengenezewa mashine hiyo katika mashirika baadhi bila mafanikio na baadaye nikaamua kutengeneza mwenye jambo ambalo nilifanikiwa" alisema.

Faida za ufugaji

Bw. Mosha anasema kuwa, amepata faida kupitia ufugaji wa ng'ombe ikiwa ni pamoja na;

- Fedha taslimu zinazotokana na uuzaji wa ndama, madume na maziwa, na kuweza kusomesha

watoto wake hadi ngazi ya chuo kikuu

- Maziwa kwa ajili ya familia yake
- Biogas inayotokana na kinyesi cha ng'ombe
- Mbolea ya bioslari inayotokana na mtambo wa biogas
- Kuongeza eneo na kujenga nyumba za wapangaji
- Mazao bora shambani kutokana na mbolea ya mifugo

Changamoto

Bw. Mosha anaeleza kuwa, pamoja na faida, kuna changamoto kama vile;

- Ukosefu wa majani wakati mwingine na gharama za usafiri
- Kusuasua kwa soko la maziwa
- Ukosefu wa madaktari wa mifugo wa karibu katika kata
- Madini ya mifugo wakati mwingine hayana ubora na zenye ubora huuzwa kwa bei kubwa

Ushauri kwa wafugaji

"Nawashauri wafugaji wa ng'ombe na hata ambao hawafugi kuwa wathubutu kufanya jambo wasikate tamaa kwani ufugaji wa ng'ombe ukitilia mkazo unalipa" alisema Mosha

Wito kwa MkM

MkM imenifungua kwa mambo mengi juu ya ufugaji na kwasasa nategemea kuanza kusindika maziwa kwa kuzalisha mtindi. Nawaomba wajitahidi kufikisha elimu hii kwa wakulima wengi na kuzidi kutuunganisha kuwa wamoja kwani kuna faida kulisoma jarida hili.

Bw. Mosha na mkewe Bi. Glory wakisoma nakala mbalimbali za *Mkulima Mbunifu*

Maoni wanufaika wa jarida la MkM kwa njia ya barua pepe

Wanufaika wa jarida la MkM wakijadili taarifa mbalimbali zilizopo kwenye jarida na kutoa maoni

Tumekuwa tukisambaza jarida hili kwa wakulima na wafugaji kwa kutumia njia mbalimbali ikiwemo nakala ngumu, njia ya barua pepe na hata mitandao mbalimbali ya kijamii.

MkM

Wanufaika wa jarida hili wamekuwa wakiturudia kwa kutoa pongezi, shukrani, ushauri na maswali pale wanaoona vyema kufanya hivyo.

Katika maoni hayo, tumeweza kuchapisha baadhi ili wasomaji wengine waendeleo kupata hamasa ya kusoma jarida hili mara kwa mara pindi linapotoka na kujifunza zaidi kuhusu kilimo na ufugaji.

Kim Meth

Asante sana *Mkulima Mbunifu*. Nime-lipokea jarida la mwezi Septemba na nimependa utangulizi wake hasa huo msemu wa "Nia madhubuti hukidhi haja maridhawa", unatia nguvu sana.

John Richard Mbwambo

Asante sana *Mkulima Mbunifu* kwa jarida hili. Hili ni jambo zuri na nimesoma makala zake ni za kuvutia na zenye kujenga sana.

Natao pongezi nyingi kwa wahariri kwani mnatuletea taarifa kwa karibu.

Tunategemea kuchangia makala zetu wakati fulani hasa za kilimo mseto.

James Kahurananga

Salaam *Mkulima Mbunifu*. Tunashukuru kwa kutumiwa nakala ya jarida hili kwani limekuwa msaada mkubwa kwetu wakulima wadogo. Binafsi nime-tumia mbinu mbalimbali zilizo-elekezwa kwenye jarida hili kuongeza uzalishaji katika bustani yangu.

Mohammed Mohammed

Salaam *Mkulima Mbunifu*. Nashukuru kwa nakala za jarida mliyotumia kwa njia ya barua pepe.

Nafarijika sana na taaluma mnayoitoea kuelimisha juu ya ukulima ambao umejigawa katika njia tofauti.

Mimi ni mkulima katika kitengo cha ufugaji kuku wa mayai na hivi sasa nimeanza kilimo na ufugaji wa samaki wa chakula Zanzibar.

Nafuatilia sana juu ya taaluma ya kilimo ili kupata kujua na kufahamu matatizo na changamoto zilizopo au zinazoweza kujitokeza katika kilimo na hii ndio iliyonifanya niweze kujiunga kupata jarida la kilimo kutoka kwenu.

Nsanzu Gwanku

Salaam kutoka Shinyanga. Mimi ni Afisa ugani na eneo langu la kazi ni kata ya Ibadakuli, Manispaa ya Shinyanga.

Aidha, nafanya kazi na taasisi inayoitwa *Benevolent Institute of Development Initiatives in Tanzania (BIDI-TANZANIA)* inayojishughulisha na kutoa elimu ya ugani kwa wakulima na wafugaji.

Tunaomba kama kutakuwa na majarida au vipeperushi vya *Mkulima Mbunifu* (yaani nakala ngumu) tuwasiliane kama naweza kutumiwa kwa ajili ya kuendelea kuwajengea uwezo wakulima waliopo kwenye vikundi vya wakulima na mifugo.

Eliengera Mghase

Asante sana *Mkulima Mbunifu* kwa kunitumia nakala. Mimi ni mfugaji na nilipenda kujifunza juu ya ufugaji wa kuku ndiyo maana nikawa natafuta msaada kwenye mitandao.

Kipekee nawashukuru kwa elimu yenu nzuri ya ukulima na kama mtakuwa na chochote kizuri kuhusiana na ufugaji wa kuku tafadhali msisite kuni-fundisha.

Kimamba Lyoba

Asante sana *Mkulima Mbunifu*. Mimi ni afisa kilimo mkuu mstaafu na ni msomaji wa jarida hili. Kwasasa natumia jarida hili kutoa elimu kwa wastaafu wenzangu wanaofanya kilimo.

Angelo Mwilawa

Habari *Mkulima Mbunifu*, tunapenda kuwashukuru sana na tunakiri kupokea majarida yenu ikiwemo jarida la Septemba, ni zuri sana na hongereni.

Tutaendelea kufuatilia makala zingine ili kujua ni juhudi zipi tutazifanya ili tupate ubunifu mzuri wa ufugaji, tunashukuru sana.

Ndugu Mollel

Habari, tunashukuru sana kwa msaada wenu wa nakala za mkulima mbunifu. Tunawaahidi kusambaza elimu hii kwa wakulima wetu pamoja na wadau wengine wanaosaidia wakulima katika vijiji vyetu.

Mkulima Mbunifu kwenye mtandao

mkulimambunifu.org
theorganicfarmer.org
infonet-biovision.org

<http://www.facebook.com/mkulimambunifu>

<http://twitter.com/mkulimambunifu>

+255 717 266 007

Haki zote zimehifadhiwa. © 2020 *Mkulima Mbunifu*.

